

درجات انسان

شرح مقامات عارفان؛ ابوعلی سینا

www.ketab.ir

تألیف: وحید واحدجوان

(عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)

با همکاری: مهسا شعبی

سرناسه :	واحدجوان، وحید، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور :	درجات انسان؛ شرح مقامات عارفان؛ ابن سینا/ تالیف وحید واحدجوان. با همکاری مهسا شعبی.
مشخصات نشر :	اصفهان: دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی، انتشارات، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری :	۲۷۰ص.
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۹۴۵۶۱۰-۸-۵
وضعیت فهرست نویسی :	فیبا
عنوان دیگر :	شرح مقامات عارفان؛ ابوعلی سینا.
موضوع :	ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق. -- عرفان
موضوع :	Avicenna -- *Mysticism
موضوع :	عرفان
موضوع :	Mysticism
موضوع :	تصوف
موضوع :	Sufism
شناسه افزوده:	شعبی، مهسا
شناسه افزوده:	دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی
رده بندی کنگره:	BP۲۸۶
رده بندی دیویی:	۲۹۸/۸۳
شماره کتابشناسی ملی :	۷۵۲۴۸۹۹
وضعیت رکورد :	فیبا

دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی

عنوان کتاب:	درجات انسان
مؤلف:	شرح مقامات عارفان؛ ابوعلی سینا
با همکاری:	وحید واحدجوان (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)
ناشر:	مهسا شعبی
چاپخانه:	انتشارات دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی
نوبت چاپ:	نگار اصفهان
طراحی جلد:	اول
ناظر فنی:	سیدعلی میرحسینی
تیراژ:	علیرضا جنت
قطع اثر:	۱۰۰۰
قیمت:	وزیری
	۷۰۰۰۰ تومان

این اثر مشمول قانون حمایت مولفان و منصفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است.
هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف (ناشر) نشر، پخش یا عرضه کند
مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

باسمه تعالی

«مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى أَهْلِ الْجَهْلِ أَنْ يَتَعَلَّمُوا حَتَّى أَخَذَ عَلَى أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يَعْلَمُوا»
خداوند پیش از آنکه نادانان را به آموختن تکلیف کند، دانایان را به آموزش دادن متعهد ساخت.

حضرت امام علی (علیه السلام)

سخن ناشر

با درود بر پیشوایان وارسته و برگزیدگان از ماسوی بریده و به مقام قرب "لم یزلی" رسیده؛ با درود بر روان همه پاکان که راه راست گزیدند و همواره داد خلق دادند و بر اهریمن تاریکی و جهل تاختند و سر باختند و رایت عزّت و شهامت را بر کاخ‌های بیدادگری برافراختند و مشعل هدایت را فروزان ساختند. بدون شک پیشرفت و تعالی علمی و فرهنگی کشور، بازتاب میزان تفکری است که فرهیختگان در مقام عمل به منصفه ظهور می‌رسانند؛ در همین راستا علاوه بر پرورش استعداد های فردی برای پیشبرد اهداف اجتماعی و تعالی فرهنگی، کتابت و مباحثه نیز همواره مورد تاکید رهبر معظم انقلاب بوده است. از این رو معاونت آموزشی، پژوهشی و انتشارات دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی جهت ارتقای سطح علمی دانشجویان و تنویر مستفادان دانش، اقدام به چاپ کتاب نموده است؛ امید است با استمرار فعالیت‌های انتشاراتی، بتواند گامی در راستای رشد و بالندگی فرهنگی کشور بردارد. شایسته است از عنايات هیأت رئیسه دانشگاه، استادان ارجمند و دست‌اندرکاران ویرایش، حروف‌چینی و چاپ کتاب، تقدیر و تشکر به عمل آید. در پایان از صاحب نظران گرامی، خواهشمند است با ارائه پیشنهادات، انتشارات دانشگاه را در جهت اصلاح نواقص احتمالی این کتاب و تهیه و مطالب مناسب متون درسی دانشگاهی یاری نمایند.

و من...التوفیق

انتشارات دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی

فهرست مطالب

۱۷	پیش گفتار
۲۱	ابو علی سینا
۲۱	زمان و مکان تولد
۲۲	تحصیلات
۲۵	عمق کتب ابن سینا
۲۶	وفات ابن سینا
۲۶	شخصیت جهانی ابن سینا
۲۷	مطلبی از علامه حسن زاده آملی
۲۸	مطلبی از امام خمینی
۲۸	شفاء و اشارات
۲۹	عرفان ابن سینا
۲۹	شیوه تدریس این کتاب
۳۰	مذهب ابن سینا
۳۳	درجات عارفان
۳۳	متن
۳۴	ترجمه
۳۴	لغات
۳۵	شرح
۳۶	ادب اختلاف
۳۸	علوم عارفان
۳۹	سخنی درباره عارف و عرفان
۴۲	انحرافات در صوفیان

۴۲	کتاب‌های خوب عرفان عملی
۴۳	معنای مقام و مقامات
۴۵	بیان ابن‌سینا در این نمط
۴۸	نقل خاطره از آیت‌الله بهاء‌الدینی
۴۸	پری‌رو تاب مستوری ندارد
۵۰	تأثیر اساتید
۵۱	قصه سلامان و ابسال
۵۱	متن
۵۱	ترجمه
۵۱	لغات
۵۲	شرح
۵۲	وجود قصه سلامان و ابسال
۵۲	بیان فخر رازی درباره قصه
۵۴	بیان خواجه نصیر درباره قصه
۵۶	یافتن دو قصه درباره سلامان و ابسال
۵۷	قصه اول سلامان و ابسال
۶۰	تاویل قصه اول
۶۳	قصه دوم سلامان و ابسال
۶۶	تاویل قصه دوم
۷۰	قصه سلامان به نقل از جامی
۷۲	تعریف زاهد، عابد و عارف
۷۲	متن
۷۲	ترجمه
۷۳	لغات
۷۳	شرح
۷۳	موانع و عوامل
۷۴	حداقل درجات زهد
۷۵	دنبال هر چه هستی، همانی
۷۸	معنای دقیق‌تر زهد

۷۸	سازگاری زهد و عبادت با فطرت و عقل
۸۰	نکاتی برای فهم متن
۸۱	زهد و عبادت عرفانی و غیر عرفانی
۸۱	متن
۸۱	ترجمه
۸۲	لغات
۸۳	شرح
۸۳	زهد غیر عرفانی
۸۴	زهد عرفانی
۸۵	عبادت غیر عرفانی و عرفانی
۸۷	نکته‌ای از علامه طباطبائی
۸۷	جمله مهمی از امام خمینی
۸۹	تمرین اخلاص
۹۰	توبه از عبادت
۹۱	ریاضت بودن عبادت
۹۲	مراقبت عارفانه
۹۳	نکاتی برای فهم متن
۹۹	اثبات نبوت و فلسفه ثواب
۹۹	متن
۱۰۰	ترجمه
۱۰۱	شرح
۱۰۲	اثبات نبوت
۱۰۵	چرا دین باید از طرف خدا باشد؟
۱۰۸	نکاتی برای فهم متن
۱۱۰	هدف و غرض عارف
۱۱۰	متن
۱۱۰	ترجمه
۱۱۱	لغات
۱۱۱	شرح

۱۱۲.....	حق نخستین.....
۱۱۳.....	اصل در معرفت.....
۱۱۷.....	نکاتی برای فهم متن.....
۱۱۸.....	نقل قولی از علامه طباطبائی.....
۱۱۹.....	مرحوم بودن زاهد و عابد .....
۱۱۹.....	متن.....
۱۲۰.....	ترجمه.....
۱۲۱.....	لغات.....
۱۲۲.....	شرح.....
۱۲۲.....	غیر عارف همانند کودک است.....
۱۲۴.....	نکاتی برای فهم متن.....
۱۲۶.....	اول درجه حرکات عارفان .....
۱۲۶.....	متن.....
۱۲۶.....	ترجمه.....
۱۲۷.....	لغات.....
۱۲۷.....	شرح.....
۱۲۷.....	معنای اراده.....
۱۲۸.....	راه تقویت معرفت و یقین.....
۱۲۸.....	ایمان عامل دیگر اراده.....
۱۲۹.....	شناخت، شرط حرکت.....
۱۳۲.....	نکاتی درباره فهم متن.....
۱۳۴.....	ریاضت .....
۱۳۴.....	متن.....
۱۳۵.....	ترجمه.....
۱۳۵.....	لغات.....
۱۳۶.....	شرح.....
۱۳۶.....	چیستی ریاضت.....
۱۳۷.....	ریاضت عرفانی و غیر عرفانی.....
۱۳۸.....	اغراض ریاضت.....

پیش گفتار

بسم الله الرحمن الرحيم

آیا ملاک انسانیت، گوشت، پوست، استخوان، چهره و قامت است؟
یا لباس، ماشین، خانه و امکانات دنیوی؟ یا قدرت جسمی یا سیاسی یا
موقعیت اجتماعی؟ یا اندیشه، معرفت، ایمان، عمل صالح و اتصال به
خداوند سبحان؟

انسان ظالم و جنایتکار هم مغز، گوشت، پوست، استخوان، هوش و
حواس دارد، ممکن است به ظاهر زیبا هم باشد، چه بسا موقعیت
مالی و قدرت اجتماعی و سیاسی هم داشته باشد و حتی دانا و دانشمند
باشد اما آیا انسانیت هم دارد؟ آیا درجانی از مقام انسانی در او
هست؟

اساساً فرق انسان با حیوان و فرق انسان خوب و ارزشمند با انسان بد
و بی ارزش در چیست؟

قطعاً این فرق در ظاهر و بدن و امور دنیا نیست!

قرآن کریم اشخاصی که ایمان به خداوند متعال ندارند و اعمال صالح
انجام نمی دهند و به سمت حق و حقیقت در حرکت نیستند را
چهارپایان بلکه گمراه تر خوانده است. (اعراف/ ۱۷۹ و فرقان/ ۴۴)

به قول مولانا:

گر به صورت آدمی انسان بُدی

احمد و بوجهل خود یکسان بُدی